

Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Præcedens opinio optima ratione monstratur nulla posita in instrumento
innata virtute. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

minus assumere aquam immotam, ut instrumentum gratiæ, quam aquam motu suo abluentem: cum motus ille, & ablutio nullam ex se virtutem habeat præuiam ad talem effectum. Idem docet 3. p. q. 13. artic. 2. de potentia patrandi miracula in Christo: huius autem præuia operatio, qualis erat aut locutio, aut tactus, nihil conferebat ex se ad effectum & miraculum: frustra ergo illum exposcit S. Thom. ut aliquid necessarium ad rationem instrumenti. De alijs vero naturalibus instrumentis est distincta ratio: nam præuia operatio, quam habent natura sua, cōducit ut dispositio ad effectum principalis causæ, ut patet in instrumentis artium, quocumque modo illa concurrere & operari dicantur (in hoc enim non immoror) in calore naturali ad gignendas carnes, & in calore ignis ad producendum ignem.

Quare Andreas de Vega lib. 7. sup. Concilium c. 13. docet necessariam non esse præuiam operationem in instrumento, ut assumatur: intelligit libere: in quam sententiam adducit Scotum, cuius mentem non satis videri intellexisse. Ille namque in 4. dist. 1. quæst. 5. s. ad primum ergo quæst. circa medium, & dist. 6. quæst. 5. s. Circa tertium principale, versiculo ad primum dico solum affirmat, aliqua dici instrumenta, quæ non agunt; & huiusmodi putat esse omnia instrumenta artis, quia ex se nullam habent efficacitatem quod ipse ibidem fufius probat. At de instrumentis, quæ ipse vocat actiua, necessarium putauit, habere præuiam operationem ad effectum principalem, ut instrumenta dicantur: quinimo non ideo dici instrumenta, quia eleuentur ad effectum principalem, ut calor ignis ad ignem, calor animalis ad carnes, sed putat ea sola ratione dici instrumenta, quia sua virtute aliquid operentur præuium, quo posito sequitur effectus sine ipsorum concursu. Quare in 4. d. 1. q. 1. s. ideo dici potest, circa finem, ideo censet nullam creaturam assumi ut instrumentum, quia non habet virtutem efficiendi aliquid præuium, quæ ratio, meo iudicio, efficax est, ut seq. cap. videbimus.

Ceterum si velimus S. Thom. ita interpretari, ut non loquatur de instrumento physice operante ad effectum, sed de instrumento tantum operante moraliter: ratio illius difficilis non erit. Dicendum igitur est Doctorem sanctum hic non querere, an possit esse instrumentum physice concurrere ad creationem; quod hoc nulla ratione posset defendi, ut inferius videbimus: sed an possit esse instrumentum morale: & iteq. respondisse, non posse assumi aliquid ut instrumentum: intelligi autem morale, quia nihil est, quod habeat aliquam præuiam operationem circa rem creandam, vel circa aliquid illius. Neq. enim morale instrumentum Dei dicitur id, quod solum impetrat aliquid à Deo: sed id quod impetrat faciendo aliquid circa rem, in qua effectus à Deo deriuatur: ut cum quis tangit ægrotum, & tactu suo impetrat à Deo sanitatem, &c. Cum enim id, quod impetrat à Deo aliquid, eatenus dicatur instrumentum, quatenus assumitur instrumento naturali separato, seu instrumento artis, quod ex se habet præuiam aliquam operationem circa subiectum: id eo non quæuis causa moralis, quæ impetrat aliquid à Deo, dicitur instrumentum Dei: sed tantum illa, quæ aliquid prius faciendo circa idem subiectum, impetrat à Deo effectum principalem

circa idem, ut in exemplo posito & in futuramentis. Et quia nulla causa creata operari potest aliquid illius: ideo non potest illa causa creata dici instrumentum tam etiam morale creationis: quæuis possit esse aliqua causa impetratoria. Quocirca cum Christi humanitas, & sancti viri prius facerent aliquid circa rem, & factu suo impetrarent à Deo miraculum circa eandem, recte dicebantur instrumenta Dei, etiam si solum essent mortalia, & impetratoria. Neque enim video, necessarium esse asserere, fuisse physica instrumenta, ut eodem ostendimus.

Cum vero in ea q. 13. art. 2. docet S. Thom. non posse animam Christi assumi, ut instrumentum à Deo ad annihilandum, etiam de morali instrumento intelligendum est. Nam licet possit esse causa impetratoria annihilationis: ea tamen non potest dici instrumentum Dei, etiam morale. Quoniam annihilatio solum consistit, ut ait ibidem S. Doctor, in eo, ut Deus denegat influxum, quo rem conseruabat. Ad hoc autem nihil videtur præuia aliqua operatio concurrere per modum instrumenti, licet possit id à Deo impetrare: quicquid hoc non sit efficere aliquid in re ipsa, sed Deum negare ei conseruationem: quicquid sit in re antequam annihiletur, non se habet inde præuia operatio nis ad negandum conseruationem. Nam ut esset instar instrumenti, potius hæc præuia operatio deberet esse in ipso, qui negat conseruationem. Quare non dicimus, villo modo Deum uti instrumento ad negandum conseruationem rei, sicut dicimus, ut instrumentum aliquomodo faceret morali, ad efficiendum aliquid: etiam si possit esse causa impetratoria annihilationis.

Tertia ratio, quæ afferri solet, est huiusmodi. Creatio est productio entis, in quantum ens, puta, finitum & limitatum natura sua: sed quod producit ens, in quantum ens est, potest producere omne ens: ergo potest producere seipsum: sicut ens finitum, & limitatum: atqui tale est esse instrumentum creatum: ergo si illud assumatur ad creandum aliquid, seruire etiam posset ad creandum seipsum, quod est absurdum.

Verum hæc ratio minus probat. Sicut enim in superiori disp. c. 1. dicebamus, ut aliqua creatura haberet potentiam creandi, non opus esset veritati posse circa omne ens vniuersale: sed sufficeret, in aliqua re particulari producere totam entitatem illius, materiam scilicet & formam: ex quo non requeretur, posse creare se ipsam: id quod minus sequitur in instrumento. Cum enim non operaretur natua virtute, sed voluntate solum Dei assumptis, ex eo, quod totam entitatem totius entis produceret, non sequeretur, posse se ipsum efficere, etiam ut instrumentum.

CAPIT. III.

Præcedens opinio optimè ratione non probatur,
nulla posita in instrumento innata
virtute.

Mihi vero vnica videtur esse ratio, quæ non solum in præfenti difficultate, sed etiam in vniuersum conuincit, nullam rem assumi posse ad quemcunque effectum, sed debere instrumentum esse talis nature, & virtutis, ut habeat circa præuiam operationem, non quamcumque, sed

suapte natura requisitum ad effectum, vel saltem debere naturam virtutis aliquid efficere in illo: hoc est effectum secundum aliquam rationem debere instrumento respondere, ut propriam causam naturam virtutis operanti. Quia ratione usus videtur Scotus in 4. d. 1. q. 1. §. illo. *ideo dicitur potest* circa finem, qui postulat in vniuersum praeuiam operationem in instrumento. Differt autem à Thomistis, quoniam Scotus postulat operationem praeuiam naturaliter requisitam ad effectum: Thomistae autem existimant, sufficere quamlibet praeuiam operationem, etiam si ex se nihil ad effectum conducatur, ut supra vidimus: quam quidem diximus superiori cap. non esse necessariam: sed si eum illa posset res aliqua, ut instrumentum, libere assumi, eodem modo etiam posset assumi immota, & sine illa praeuiam operatione. Ex quo sane principio factum est, ut Scotus & aliqui Thomistae de sacramentis diuerso modo sentirent. Nam Thomistae 3. p. q. 62. art. 1. docent, sacramenta esse instrumenta physica: quia habent praeuiam operationem, etiam si ex se non aptam, nec requisitam ad talem effectum: At Scotus locis citatis dixit, non esse physica instrumenta: quia non habent praeuiam operationem. Nostra igitur ratio talis est.

Cum res aliqua assumitur ut instrumentum ad aliquem effectum, non tantum est ordo efficientis, & effecti inter effectum ipsum & causam principalem: sed etiam inter effectum, & instrumentum ipsum: quia effectus non tantum exit à causa, sed etiam recipit exit à causa per instrumentum: & instrumentum recipit agere id, quod antea non agebat. Quare ut res, quae à Deo fit medio instrumento, referatur, etiam ut effectus, ad ipsum instrumentum: necesse est, aut suapte natura ad illud referri, aut facta aliqua mutatione: neutro autem modo fieri potest: ergo neque villo modo potest referri. Quod ut clarius demonstremus, ponamus rem aliquam proxime creati seu producti à Deo, & continuata eadem actione conservari: deinde post paululum assumere Deum ex duobus aquis vnam, ut instrumentum ad conservandum rem illam, vel continuata creatione, ut si esset creatura, quae secundum se totam conservatur: vel continuata productione in subiecto, ut si esset gratia: tunc inquit, an res illa effectus incipiat referri ad illud instrumentum, & instrumentum ad illam? Certe negare nemo potest: ea mutuo referri. Notissima enim omnium relatio realis est producentis actu ad rem productam: atqui non referuntur mutuo suapte natura: sic enim sequeretur esse naturam virtutem in instrumento ad producendum; cum effectus sua natura ad illud referatur, ut pendens ab eo, & instrumentum ab intrinseco quoque referatur ut producat, quod tamen est absurdum, siquidem id non habent ex se, sed ex voluntate Dei. Accedit, quod si ab intrinseco & sua natura referretur, sicut duo alba: non potius referretur res illa conservata ad vnam aquam, quam Deus voluit assumere ut instrumentum, quam ad aliam: cum duae illae aquae sint eiusdem naturae. Oportet igitur referri mutatione aliqua accidentaria facta in vna aqua: nulla autem mutatio esse potest: nam vel ea est in instrumento praeuiam ad agendum, vel est in effectum: non in instrumento. Sine enim dicatur in illo esse qualitas aliqua permanens, siue transiens & per modum motus impressa à Deo, ut nonnulli comminiscuntur: quomodo cumque

Vasquez in 1. p. tom. 2.

illa sit, vel est virtus propria ad producendum talem effectum, & sic iam non constituit instrumentum, sed causam propriam & principalem illius: sic autem nulla potest imprimi ad creandum, ut superiori disputatione probatum manet, & aduersarij fatentur. Vel virtus illa est multo inferioris naturae, quam ut ex se effectum producere valeat: & ita cum indigeat noua eleuatione, ex seipso non poterit talem effectum producere: ac proinde nec ex seipsa ad talem effectum referri poterit: ergo mutatio illa non erit sufficiens, ut instrumentum ad effectum referatur. Quo etiam argumento probatur, superflue poni hanc qualitatem derivatam à causa efficiendi in instrumentum, ut eleuetur ad effectum supra suam propriam & naturam virtutem: siquidem supra hanc qualitatem requiritur alia noua eleuatio, ut probatum est. Vel tota mutatio fit in re producta: & hac etiam ratione non potest esse mutua relatio. Tum quia non videtur, quare mutatio fiat in eadem substantia, quam Deus solus conservabat: cum postea medio instrumento nullam omnino habente virtutem, nec ex se aliquid influente, eam conservet. Cum enim ea semel res conservatur successus à diuersis causis, ut idem lumen à diuersis luminosis; non mirum, si ex modo productionis illius, fiat in ipso lumine producto aliqua mutatio.

Dicere quis posset: non videri necessariam talem mutationem in effectum, nec in modo producendi: sed à diuersis luminosis idem, lumen successus procedere posse, & eodem modo, referri autem lumen ad diuersum luminosum, quod lucet, non quia sit mutatio ex parte sui, sed quia suapte natura ad luminosum referatur, à quo in tali distantia aptum est conservari & produci: at ita reproducta medio instrumento, quod ex se nihil confert, commentitium videri, variationem aliquam ponere: cum tota virtus producendi sit agentis principalis, quod idem manet: & instrumentum ex se nihil conferat, nec mendicantia habeat in se qualitatem, aut formam ad producendum: quare ex eo, quod Deus variis vteretur instrumentis per solam assistentiam (ut dicunt) nihil illis imprimens, ut eis vteretur, eodem modo rem ipsam productum iri & influxum principalem eodem modo mansurum, atque adeo in reproducta nullam futuram mutationem, cum instrumentum nec ex se aliquid influeret ratione virtutis propriae: & ratione virtutis principalis nihil reciperet praeter assistentiam illius, quae eadem omnino esset cum diuersis instrumentis. Hoc tamen difficultate non caret, quoniam non videtur in lumine producto eadem omnino relatio, quam vocant dependentiam, ad vnum luminosum, & ad aliud: quia illuminatio non est idem realiter cum ipso lumine producto: potest enim Deus praesente vno luminoso efficere, ut lumen productum non pendet ab eo, si non licet concurrere cum eo ad illuminandum, sed ipse velit solus lumen producere. Hoc autem non videretur posse fieri, si illuminatio esset actio omnino ex natura rei eadem cum lumine producto, & lumen productum per essentiam suam ab ipso alio distincto referretur ad luminosum relatione, quam vocant dependentiam.

Sed agendum concedamus tot mutationes sine fundam. ex cogitatis in re producta à Deo ratione diuersorum instrumentorum: tamen adhuc haec

li. 2

sufficere

sufficere nequeunt ad mutuā relationem effectus & instrumenti, nam si hic effectus taliter productus refertur suapte natura relatione producti ad instrumentum: signum est, instrumentum esse talis naturæ, quæ ex se producat talem effectum. Effectus enim non refertur naturæ suæ, nisi ad id, in quo est virtus faciendi, non voluntate alterius, sed naturaliter, siquidem naturaliter refertur: ergo cum in instrumento non sit aliqua virtus, fit, ut res producta ad illud non referatur.

Dicit aliquis, effectus non secundum suā substantiam refertur ad instrumentum, sed secundum modum, quem habet producti medio tali instrumento. At hoc est manifeste falsum. Nam instrumentum non producit modum in effectum, ad quem assumitur: quod si aliquis est modus in illo, est productio ipsa, quæ pender effectus ab instrumento, sed ipsa substantia effectus habet rationē producti, & est quæ refertur: tunc autem ratio prædicta locum habet. Nam si hic effectus suapte natura refertur ad hoc instrumentum: sequitur, in instrumento esse virtutem naturā ad productionem illius, quod est absurdum.

Respondet deinde aliquis, effectum non referri ad rem; quæ est instrumentum, nude sumptam, sed ad eam, ut esset eleuata ab gente: quæ sane eleuatio nihil aliud est, quam ordinatam esse ad talem effectum, & ad illum habere paratum talem concursum Dei. Verum quis non videat, hæc tantum esse verba? Nam Deum esse paratum concurrere cum instrumento, supponit instrumenti etiam cooperationem futuram: nunc autem querimus, vnde nam sit futura hæc instrumenti operatio? Primum quidem non ex eo, quod Deus sit cooperaturus: vtriusque enim concursus supponit principium in vtroque. Deinde eleuatum esse ex sola Dei ordinatione, quis non dicat, esse tantum respectum rationis in instrumento, si nihil in se instrumentum recipiat? Quæ igitur in illo variatio est, ut assumatur, & concurrat ad effectum, quando ex eo, quod suapte natura habet, non poterat concurrere?

Hæc vniuersa ratio probat, nullum instrumentum, quod suapte natura requisitum non sit ad aliquem effectum, habens aliquam præuiam operationem ad illum, vel ad aliquid productum in ipso, assumi posse indiscriminatim à Deo: ut instrumentum efficiens ad effectum quemcunque. Ex quo principio in 3. p. q. 13. & 62. dicemus, nec potentiam humanitatis Christi ad patranda miracula, nec sacramenta ad faciendam gratiam, physice concurrere, sed esse solum instrumenta moralia per modum impetrationis, ut ibidem explicabitur. Quod si instrumentum indiscriminatim assumi posset à Deo ad varios effectus; non dubitarem, eodem modo posse assumi ad creandum: non enim inuenio peculiarem aliquam rationem quæ probet, ad creandum assumi non posse. Quomodo autem necessaria sit in instrumento aliqua præui operatio ex natua virtute aut aliquid efficere debeat in ipso effectum, cuius sit propria causa, cap. 5. dicemus.

Præterea iuxta sententiā, quam sequuti sumus disp. 174. nempe creationē non distingui à re creata, nisi sola ratione, necessario sequitur, non posse assumi aliquod instrumentum ad creandum. Nam si asumeretur, variaretur creatio, ut patet ex dictis, ac proinde distingueretur à re creata.

Sunt quoque peculiæ rationes, quæ probant potentiam animæ Christi ad miracula, & efficacitatem sacramentorum non esse physicam: multaq; alia suis locis dicenda sunt contra varios modos philosophandi Theologorum. Nunc autem nostro instituto ea, quæ diximus, sufficiant. Illi autem obseruandum est, multo magis repugnare, assumi aliquid, ut instrumentum ad cooperandum seipsum. Nam cum id, quod est instrumentum, prius debeat esse, quam operari, quod se ipsum conservat in hoc instanti, prius debeat esse, quam se conservare. Quod si est prius natura non potest esse effectus sui ipsius. Quocirca falluntur, qui, ut defendant transubstantiationem in Eucharistia, dicunt Christi corpus conservari per verba consecrationis: & cum verba habeant efficaciam ex ipsa humanitate Christi, ipsam quoque ad sui ipsius conservationem assumi. Sed ea quoque ratione horum doctorum sententia merito constari debet, quod cum ad saluandam veram rationem transubstantiationis, nihil referat, humanitatem Christi physice produci, aut conservari secundum substantiam per verba consecrationis, aut à seipso, sed multo faciliori ratione explicari possit mysterium nostræ fidei, ut c. 5. obiter dicamus; tam difficili ratione, quæ in recta philosophia intricabilis apparet, eam defendere voluerit.

CAPVT IV.

Eadem opinio contra potentiam, quam vocant obedientialem, confirmatur.

Ad nostra usque tempora vno ex modis prædictis c. præcedenti defendi solebat, posse assumi quamcunque creaturam ad quemlibet effectum producendum, sicut sacramenta ad producendam gratiam, aut qualitate aliqua in ipsam creaturam derivata per modum permanentis, vel per modum transeuntis; aut sola Dei assistentia sine via positis mutatione creaturæ; & contra vtrumque modum superiori c. pugnavimus. Iam vero pauci abhinc annis recentiores nonnulli docent, posse assumi à Deo quamlibet creaturam ut instrumentum ad quemlibet effectum etiam creationis, ratione eadem potentia, quam vocant obedientialem: hanc vero potentiam dicunt esse non completam, sed inchoatam quandam virtutem ad producendum quemcunque effectum, non distinctam ab essentia rei, ut talis substantia, aut natura est. Et usque adeo hanc inchoatam virtutem rebus omnibus nonnulli tribuunt, ut relationibus etiam eam tribuere non dubitent. Porro affirmant, quamcunque rem assumptam ut instrumentum, ab intrinseco operari effectum, & ex suo aliquo ad ipsum conferre, non virtute mendicata, aut derivata à principali causa, nempe à Deo: sed virtute natua, quatenus talis natura creata est. Vocant autem virtutem inchoatam, quia nullus concursus naturalis Dei debetur ei, ut agat, sed supernaturali concursu, & alioris ordinis completum, ut producat effectum sibi (ut vocant) non proportionatum.

Hanc vero opinionē ea præsertim rationes doctores illius excogitarunt, quod ipsis occurrere videretur, sacramentis non legi virtutē operamentariam concedere, quæ physice gratiam operamentariam concedere, quæ physice gratiam alio modo, quā prædicto defendi non poterat, meliori modo, quā prædicto defendi non poterat. Nā quod ex Thomistis nonnulli asserunt, derivari à Deo